

Rapport 2006:75

Arkeologisk förundersökning

Elkabel längs Skönbergagatan/Hagatorget

RAÄ 14

Söderköpings stad och kommun
Östergötlands län

Marie Ohlsén

Elkabel längs med Skönbergagatan/Hagatorget

Innehåll

Sammanfattning	2
Inledning	4
Områdesbeskrivning.	4
Syfte och frågeställningar.	5
Undersöknings- och dokumentationsmetod.	5
Resultat och tolkning	5
Referenser	5
Tekniska uppgifter.	6

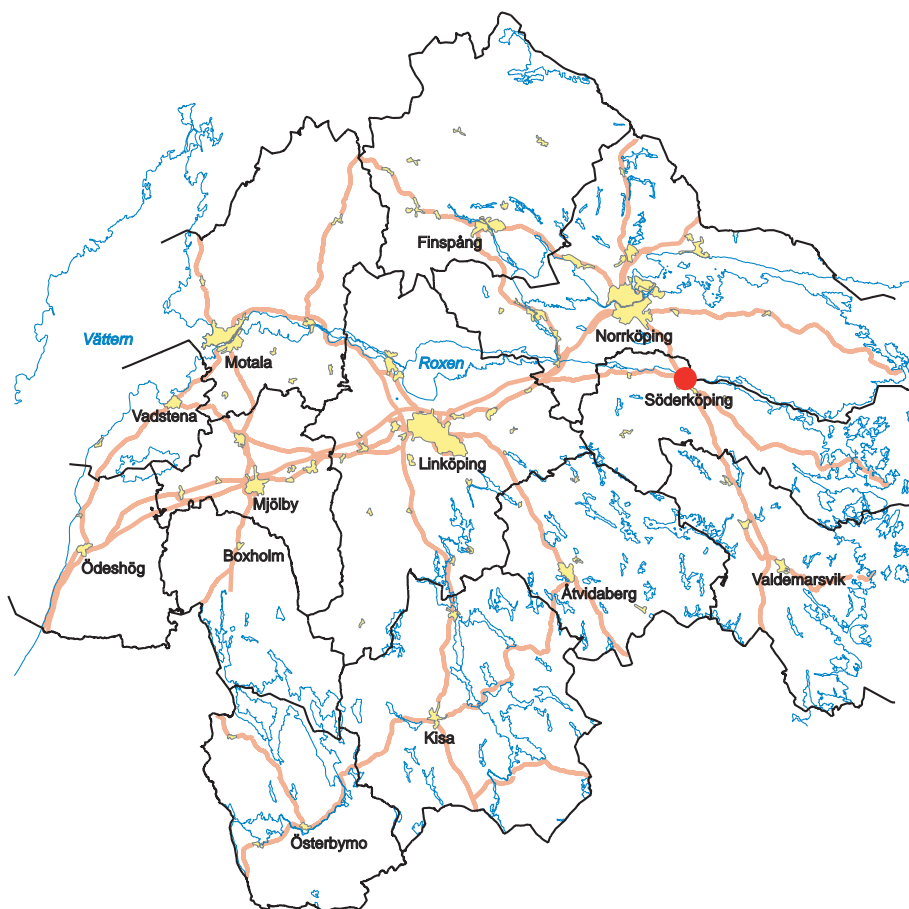
Ö S T E R G Ö T L A N D S L Ä N S M U S E U M
K U L T U R M I L J Ö A V D E L N I N G E N

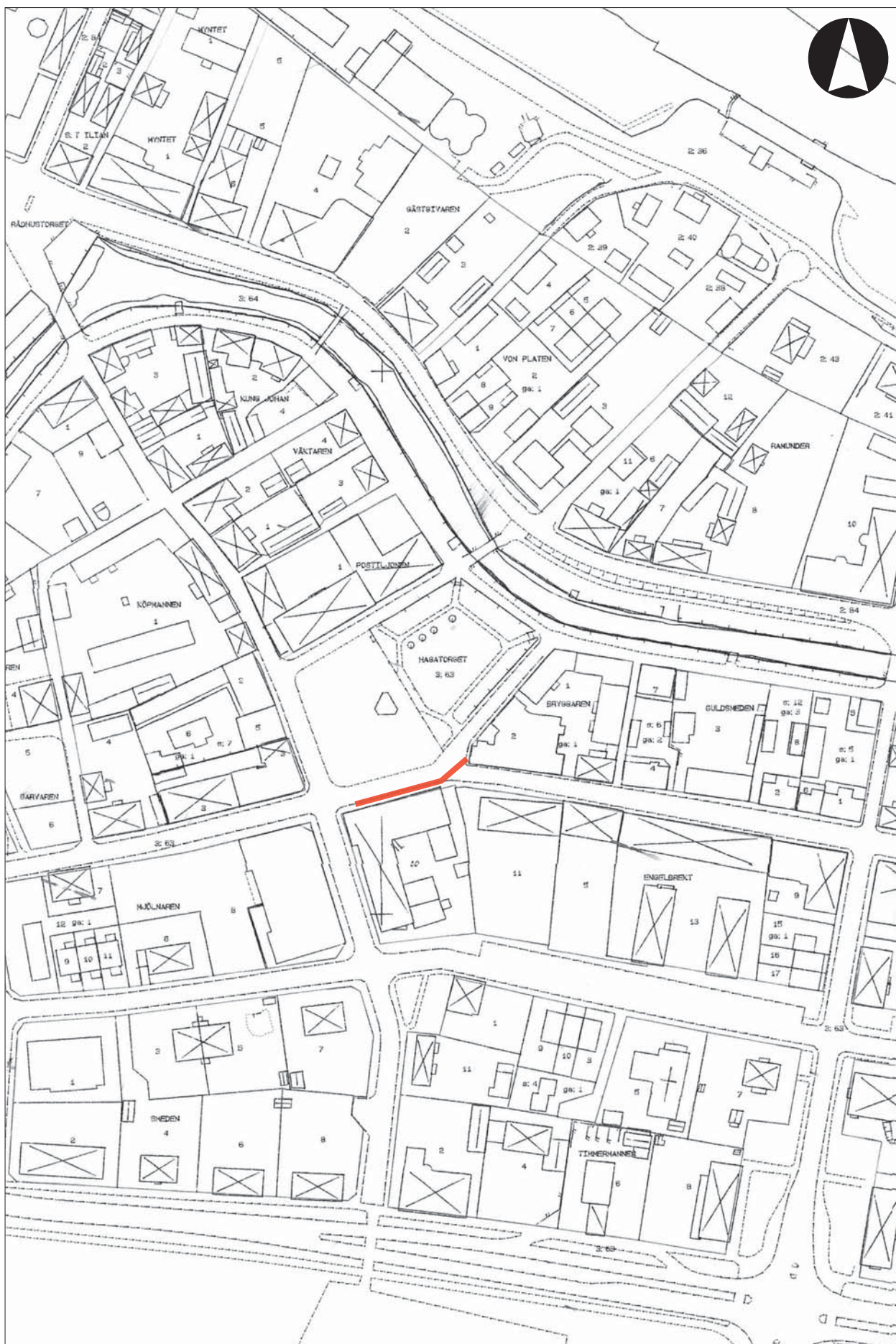
Box 232 • 581 02 Linköping • Tel 013 - 23 03 00 • Fax 013 - 12 90 70
lansmuseum@lansmus.linkoping.se • www.linkoping.se/lansmuseum

Sammanfattning

Östergötlands länsmuseum utförde i september 2006 en arkeologisk förundersökning längs Skönbergagatan i Söderköping. Anledningen till det arkeologiska arbetet var schaktning för nedläggning av fiberkabel. Ett schakt på ca 10 löp-meter kontrollerades antikvariskt men inga lagskyddade lämningar påträffades. Därmed kunde markarbetet genomföras utan vidare arkeologiska åtgärder.

Marie Ohlsén
1:e antikvarie

Figur 2. Stadskarta med förundersökningssträckan markerad.

Inledning

Arbetet föranleddes av schaktning för nedläggning av fiberkabel längs Skönbergagatan i anslutning till Hagatorget i Söderköping. Uppdragsgivare var Telia Sonera i Norrköping vilka även svarade för de arkeologiska kostnaderna. Projekteringen och markarbetet utfördes av SM tele, Norrköping.

Den aktuella schaktningen planerades få ett djup av 0,50 m och en bredd på 0,30-0,50 m. Längden på schaktet uppskattades till ca 100 m. Det arkeologiska arbetet utfördes av undertecknad tillsammans med antikvarie Titti Fendin. För rapportarbetet svarar undertecknad.

Områdesbeskrivning

Det berörda området ligger centralt inom Söderköpings medeltida stadsområde, RAÄ 14. Arbetet utfördes i Skönbergagatan, i direkt anslutning till Hagatorget.

Hagatorget ligger inom det område som kallas Hagakvarteren eller Hagan, vilka utgörs av de kvarter som ligger söder om Storån. Hagatorget omgärdas av kvarteren Postiljonen, Bryggaren, Köpmannen och Engelbrekt. Norr om torget rinner Storån. Hagatorget omsluts av Skönbergagatan, Storgatan, Östra Parkgatan och Västra Hagagatan. Skönbergagatan var under medeltiden stadens utfart mot Västervik (Broberg & Hasselmo 1978).

De flesta av gatorna och gränderna i Hagan finns belagda från medeltid och området har i huvudsak kvar sin medeltida struktur (Broberg & Hasselmo 1978:17). Under det äldsta skedet av stadens historia präglades miljön i de västra delarna av Hagan förmodligen av hagar och betesmark. Nya gator anlades i dessa delar mot slutet av 1200-talet och början av 1300-talet (Menander & Lindeblad 2001).

Under medeltiden förekom smideshantverk i stor utsträckning i Hagakvarteren. Stora mängder med smidesslagg, gjutformar, deglar m.m. samt ett par ugnar har påträffats vid arkeologiska undersökningar i kv Mjölaren och kv Engelbrekt (Tesch 1980, Broberg & Hasselmo 1978). Detta kunde även påvisas vid undersökningar av Strandpromenaden, i närheten av Hagatorget, där slagg och brandlager vittnar om smideshantverk (Feldt 2005). Även i skriftliga källor verkar hantverkare i högre grad ha varit verksamma i Hagakvarteren än i andra kvarter (Ljung 1949). Under 1800-talet slut bedrevs bryggeriverksamhet inom kv Bryggaren. Ett stall hörde till bryggeriet. Detta låg utmed Hagatorget ned mot ån.

I Söderköping finns idag två torg, Rådhusorget och Hagatorget. Hagatorget lades ut på 1870-talet. Rådhusorget har medeltida ursprung och omnämns troligen första gången 1379 (Hasselmo 1978).

På 1960-talet var Hagatorget kulligt och sluttade ner mot omgivande gator. Sedermera kom torget att hyvlas av och sänkas till samma nivå som Storgatan och Skönbergagatan (NT 1963). Hagatorgets nordvästra hörn pryds av en staty föreställande Katarina Sunesdotter som år 1250 skänkte stora delar av staden Söderköping till sin syster Benedicta. Katarina gjorde sig totalt utblottad och gick sedan i kloster (Ljung 1949).

Hagatorget är en av de få relativt orörda platser som finns inom den centrala delen av Söderköping. Endast ett fåtal markingrepp har skett, av vilket ett utfördes inför schaktning för ett nytt julgransfundament. Vid detta gjordes en arkeologisk förundersökning varvid kulturlager, träkonstruktioner påträffades (Hörfors 1995).

Skönbergagatans medeltida sträckning fram till Nybrogatan sammanfaller med dagens gata (Broberg & Hasselmo 1978). Delar av Storgatan reglerades under mitten av 1300-talet. Detta konstaterades vid undersökningarna av kv Köpmannen (Lindeblad & Menander 2000). Östergötlands länsmuseum genomförde 1998 en arkeologisk förundersökning i samband med nedläggandet av vatten- och avloppsledningar utmed Storgatan i kanten av Hagatorget. Vid undersökningen påträffades mäktiga kulturlager som fortsatte ned under det grävda schaktdjupet på ca 2,5 m under nuvarande gatunivå. Kulturlagren bestod till stor del av gatubeläggningar i form av kavelbroar och träflislager samt stenläggningar, men även andra typer av träkonstruktioner påträffades (Ohlsén, rapport i manus).

Östergötlands länsmuseum utförde under 2000 och 2001 en arkeologisk förundersökning på Hagatorget i samband med schaktning för kablar. I schakten framkom omfattande lämningar såsom kulturlager med träflis, ris och enstaka stenar samt träplankor. Lämningsarna var bl a spår efter trägolv, huskonstruktioner och gränder m.m. (Ohlsén, rapport i manus).

Under 1992 utfördes en arkeologisk undersökning i Storgatan i anslutning till Hagatorget och en i kv Köpmannen. De äldsta lämningarna bestod av ett plank, två gatunivåer samt ett antal träflislager. Planket var uppfört i resvirkesteknik. Det har troligen utgjort en gränsmarkering av Bosgårdens mark och/eller utgjort den framväxande stadens begränsning. Planket kan samtidigt ha fungerat som bogårdsmur åt S:t Larskyrkans föregångare. Under 1240-talet anlades en gata, nuvarande Storgatan, öster om undersökningssytan. Den var byggd av ekstockar och ersatte en hålväg som delvis var stensatt. Vid undersökningen påträffades ännu en nivå från dess äldsta tid, tallstockar daterade till 1247. Från 1270-tal till 1330-tal fanns tre nivåer av Storgatan. Två nivåer var trälagda medan den tredje var stensatt (Lundberg 1928:21, Lindeblad & Menander 2000).

Syfte och frågeställningar

Syftet med den arkeologiska förundersökningen var att tillse att så lite som möjligt av lagskyddade lämningar berördes av schaktningen. Om fast fornlämning påträffades skulle den undersökas och dokumenteras i avseende att fastställa dess karaktär, omfattning och datering. Förundersökningens resultat ligger till grund för länsstyrelsens fortsatta beslut om vidare arkeologiska åtgärder i ärendet. Följande frågeställningar kunde knytas till förundersökningen:

- Till vilken tid hör lämningarna?
- Går det att knyta lämningarna till tomtmark eller gatumark?
- Har Skönbergagatans föregångare haft samma bredd som dagens?

Undersöknings- och dokumentationsmetod

Förundersökningen utfördes som en antikvarisk kontroll i samband med schaktningen. En översiktsplan med schaktsträckan markerad upprättades. Ingen fotodokumentation genomfördes.

Resultat och tolkning

Schaktet öppnades mitt för Hagatorget och på den södra sidan av Skönbergagatan. Det placerades i trottoarmark intill husväggarna och fortsatte ca 100 m längs med gatusträckningen. Den antikvariska kontrollen utfördes längs en 10 m lång sträcka, schaktdjupet uppgick till ca 0,50 m. Inga lagskyddade lämningar påträffades. Endast sand och fyllnadsgrus berördes av markingreppet. Schaktningen kunde därmed fortgå utan vidare arkeologiska åtgärder eftersom exploateringen utfördes på ringa djup och intill och i frischakten för befintliga hus.

Referenser

Topografiska arkivet, Östergötlands länsmuseum

Broberg B. & Hasselmo M. 1978. *Söderköping. Medeltidsstaden 5*. Rapport. Riksantikvarieämbetet

Borenus Jörpeland L. & Lindh M. 1996. *Vid en medeltida gränd i kvarteret Bryggaren, Söderköping, Östergötland*. Rapport. Riksantikvarieämbetet. UV Stockholm 1996:105

Claésson A. & Feldt A-C. 1999. *Arkeologisk förundersökning. Bielkegatan m fl, Söderköping*. Rapportmanus. Östergötlands länsmuseum

Feldt A-C. 2005 *I Hagan vid Storån*. Rapport. Östergötlands länsmuseum

Hasselmo M. & Tesch S. 1985. 1984 års arkeologiska undersökningar i Söderköping. *S.ta Ragnhilds Gilles årsbok 1984*. Söderköping

Hörfors O. 1995. *Medeltida bebyggelseämningar på Hagatorget, Söderköpings stad och kommun, Östergötland*. Arkeologisk förundersökning. Rapport. Östergötlands länsmuseum

Lindeblad K. & Menander H. 2000. *Trehundra år i Hagan. Arkeologiska undersökningar i kv Köpmannen och Storgatan, Söderköping, Östergötland*. Rapport Riksantikvarieämbetet UV Öst 2000:36. Linköping

Ljung S. 1949. *Söderköpings historia intill 1568*. Lund

Lundberg E. 1928. *Topografiska stadsundersökningar I, Söderköping*. Vitterhets-, Historie- och Antikvitetsakademiens handlingar 39:1. Stockholm

Norrköpings Tidningar 1963 7/2 artikel om ombyggnation av Hagatorget

Ohlsén M. 2006. *Hagatorget. Söderköping*. Rapportmanus. Östergötlands Länsmuseum

Ohlsén M. 2006. *Storgatan. Söderköping*. Rapportmanus. Östergötlands länsmuseum

Schnittger B. 1909. Några medeltidsfynd från Söderköping. Ett bidrag till stadens äldsta historia. *Meddelanden från Östergötlands fornminnesförening 1909*. Linköping

Tesch S. 1987. Söderköping. Med bidrag av M. Hasselmo. *Ur 7000 år på 20 år. Arkeologiska undersökningar i Mellansverige*. Red Andrae, Lamm & Hasselmo. Riksantikvarieämbetet. Stockholm

Tekniska uppgifter

Lokal	Skönbergagatan/Hagatorget
Stad	Söderköping
Kommun	Söderköping
Län och landskap	Östergötland
Fornlämningsnummer	RAÄ 14
Ekonomiska kartans blad	086 66 (8G 6g Söderköping)
Koordinater	X6484250 Y1530200
Koordinatsystem	RT 90 2,5 gonV
Typ av undersökning	Arkeologisk förundersökning
Länsstyrelsens dnr	431-15843-06
Länsstyrelsens beslut	(muntligt sept BTS), 2006-10-03
Länsstyrelsens handläggare	Bror-Tommy Sturk

ÖLM diarienummer	367/06
ÖLM kontonummer	530527

Uppdragsgivare	Telia Sonera AB
Kostnadsansvarig	Telia Sonera AB

Projektledare	Marie Ohlsén
---------------	--------------

Fältarbetstid	september 2006
Totalt undersöktes	Ca 10 löpmeter

Fynd	Nej
Foto	Nej
Analyser	Nej

Grafik	Johan Levin
Renritning	-
Grafisk form	Johan Levin

Dokumentationsmaterialet förvaras på Östergötlands länsmuseum.

Ur allmänt kartmaterial	© Lantmäteriverket dnr 507-99-499
ISSN 1403-9273	Rapport 2006:75 © Östergötlands länsmuseum

Östergötlands länsmuseum utförde en arkeologisk förundersökning i september 2006, längs Skönbergagatan i Söderköping. Anledningen till det arkeologiska arbetet var schaktning för nedläggning av fiberkabel. Ett schakt på ca 10 löpmeter kontrollerades antikvariskt men inga lagskyddade lämningar påträffades. Därmed kunde markarbetet genomföras utan vidare arkeologiska åtgärder.